

U Z N E S E N I E

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobkyne **Z. B.**, bývajúcej v C., zastúpenej JUDr. R. J., advokátkou so sídlom v T., proti žalovaným **1/ M. P.**, bývajúcemu v P., a **2/ J. A.**, bývajúcemu v T., **o určenie vlastníctva nehnuteľnosti**, vedenej na Okresnom súde Trenčín pod sp. zn. 14 C 278/2008, o dovolaní žalobkyne proti rozsudku Krajského súdu v Trenčíne z 27. júla 2011 sp. zn. 17 Co 346/2010, takto

r o z h o d o l :

Najvyšší súd Slovenskej republiky **z r u š u j e** rozsudok Krajského súdu v Trenčíne z 27. júla 2011 sp. zn. 17 Co 346/2010 a rozsudok Okresného súdu Trenčín zo 17. mája 2010 č.k. 14 C 278/2008-496 a vec vracia Okresnému súde Trenčín na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Žalobkyňa sa v konaní domáhala, aby súd určil, že: **1.** je výlučnou vlastníčkou nehnuteľností v katastrálnom území C. - V., ktoré sú v katastri nehnuteľností zapísané na liste vlastníctva č. X. ako dom súpisné č. X. na parcele č. X., ďalej parcela č. X. – zastavané plochy a nádvoria vo výmere X. m², parcela č. X. – záhrady vo výmere X. m² a parcela č. X. – orná pôda vo výmere X. m² (ďalej len „sporné nehnuteľnosti“), **2.** žalovaný 1/ nie je vlastníkom sporných nehnuteľností, **3.** je neplatná kúpna zmluva uzavretá 20. októbra 2008, ktorou žalovaný 2/ predal sporné nehnuteľnosti žalovanému 1/ (ďalej len „kúpna zmluva z 20. októbra 2008“). Uviedla, že v minulosti mala finančné problémy, v dôsledku ktorých nebola schopná splácať úver. Podľa jej tvrdenia jej v tejto situácii žalovaný 2/ ponúkol, že za ňu uhradí dlh, ak na neho „formálne prepíše dom“; mal jej pri tom prisľúbiť, že v dome môže naďalej bývať. Pristúpila k navrhnutému riešeniu a 10. októbra 2008 so žalovaným 2/ uzavrela kúpnu zmluvu o prevode sporných nehnuteľností (ďalej len „kúpna zmluva z 10. októbra 2008“), hoci v skutočnosti nebolo jej vôľou previesť na neho ich vlastníctvo.

V rozpore s príslubom, ktorý dostala, jej ale nebola vyplatená kúpna cena a dokonca bola vyzvaná, aby sporné nehnuteľnosti vypratala. Navyše, dozvedela sa, že žalovaný 2/ predal sporné nehnuteľnosti žalovanému 1/. Z týchto dôvodov žalobkyňa zastávala názor, že je neplatná (§ 37 ods. 1 a § 49a Občianskeho zákonníka) tak kúpna zmluva z 10. októbra 2008, ako aj kúpna zmluva z 20. októbra 2008. So zreteľom na neplatnosť týchto právnych úkonov ju treba naďalej považovať za výlučnú vlastníčku sporných nehnuteľností.

Okresný súd Trenčín rozsudkom zo 17. mája 2010 č.k. 14 C 278/2008-496 žalobu zamietol a žalobkyňu zaviazal zaplatiť žalovanému 1/ náhradu trov konania; žalovanému 2/ nepriznal náhradu trov konania. Vychádzajúc z výsledkov vykonaného dokazovania dospel k záveru, že kúpna zmluva z 10. októbra 2008 nemá nedostatky, ktoré by zakladali jej neplatnosť. Žalobkyňa v konaní nepreukázala, že túto zmluvu uzavrela len naoko, v omyle, nedobrovoľne alebo v stave, kedy nemala v plnom rozsahu zachovanú spôsobilosť na právne úkony. Bolo preukázané, že jej bolo doručené upovedomenie súdneho exekútora o zriadení exekučného záložného práva na sporné nehnuteľnosti. Dokazovanie potvrdilo, že žalovaný 2/ uhradil dlh žalobkyne, ktorý, ak by nebol vyplatený, viedol by k exekúcii a dražbe sporných nehnuteľností. Súd prvého stupňa poznamenal, že ani prípadné, žalobkyňou tvrdené nevyplatenie kúpnej ceny by nezakladalo neplatnosť tohto právneho úkonu (ale iba dôvod na odstúpenie od nej). Dodal, že ak skutočnou vôľou žalobkyne nebolo sporné nehnuteľnosti predávať, nemala uzavrieť kúpnu zmluvu z 10. októbra 2008. Pokiaľ ide o tú časť petitu žaloby, ktorou sa žalobkyňa domáhala určenia, že žalovaný 1/ nie je vlastníkom sporných nehnuteľností a že je neplatná kúpna zmluva z 20. októbra 2008, súd prvého stupňa dospel k záveru, že žalobkyňa nemá naliehavý právny záujem na požadovanom určení (§ 80 písm. c/ O.s.p.), lebo ani ak by súd jej žalobe v tejto časti vyhovel, nevedlo by to k odstráneniu ňou tvrdenej právnej neistoty. O náhrade trov konania rozhodol podľa § 142 ods. 1 O.s.p.

Na odvolanie žalobkyne Krajský súd v Trenčíne rozsudkom z 27. júla 2011 sp. zn. 17 Co 346/2010 napadnutý rozsudok potvrdil; rozhodol tiež o náhrade trov odvolacieho konania. V odôvodnení uviedol, že žalobkyňa namieta existenciu vád uvedených v § 221 ods. 1 O.s.p. (odvolací dôvod podľa § 205 ods. 2 písm. a/ O.s.p.) a to, že súd prvého stupňa dospel na základe vykonaných dôkazov k nesprávnym skutkovým zisteniam (odvolací dôvod podľa § 205 ods. 2 písm. d/ O.s.p.). Konštatoval, že žalobkyňa v odvolaní vychádzala z odlišných skutkových záverov než prvostupňový súd a z vykonaných dôkazov vyvodzovala vlastné závery o (ne)platnosti kúpnej zmluvy z 10. októbra 2008. Žalobkyňa sa v konaní

nepodarilo preukázať dôvody neplatnosti kúpnej zmluvy z 10. októbra 2008. Pokiaľ ide o odvolací dôvod v zmysle § 205 ods. 2 písm. a/ O.s.p. (v konaní došlo k vadám uvedeným v § 221 ods. 1 O.s.p.), odvolací súd uviedol, že žalobkyňa vadu tejto povahy videla v tom, že prvostupňový rozsudok bol vyhlásený v jej neprítomnosti. Na pojednávaní, v závere ktorého bol vyhlásený uvedený rozsudok, bola ale prítomná advokátka zastupujúca žalobkyňu, preto skutočnosť, že žalobkyňa nebola prítomná na tomto pojednávaní preto bez ďalšieho neznamená, že žalobkyni bola odňatá možnosť pred súdom konať. Z týchto dôvodov dospel odvolací súd k záveru, že odvolacie dôvody boli v odvolaní uplatnené neopodstatnene a že odvolanie smeruje proti vecne správne rozhodnutiu. Napadnutý rozsudok preto potvrdil (§ 219 ods. 1 O.s.p.). Rozhodnutie o trovách odôvodnil poukázaním na ustanovenia § 142 ods. 1, § 151 a § 224 O.s.p.

Rozsudok odvolacieho súdu napadla žalobkyňa dovolaním, ktoré odôvodnila tým, že jej v konaní bola odňatá možnosť pred súdom konať (§ 237 písm. f/ O.s.p.) a napadnutý rozsudok spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.). Poukázala na to, že na pojednávanie, ktoré súd prvého stupňa vytýčil na 14. apríla 2010, sa nedostavila z dôvodu práceneschopnosti; jej neprítomnosť bola však súdu vopred riadne ospravedlnená a súd bol požiadaný o odročenie pojednávania na iný termín. Napriek tomu ale súd prvého stupňa na tomto pojednávaní vykonal dokazovanie výpoveďou svedka J. V.. Tým došlo k procesnej vade v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. K rovnakej procesnej vade došlo tým, že súd prvého stupňa konal v jej neprítomnosti aj na pojednávaní uskutočnenom 17. mája 2010; na veci nič nemení, že tohto pojednávania sa zúčastnila jej právna zástupkyňa. Pokiaľ odvolací súd na túto procesnú vadu konania neprihliadol, mal aj jeho postup za následok odňatie možnosti žalobkyne pred súdom konať. Odvolaciemu súdu ďalej vytkla, že nerozhodol správne a bez opodstatnenia toleroval prvostupňovým súdom neúplne zistený skutkový stav, nesprávne vyhodnotenie vykonaných dôkazov a tiež nesprávne právne posúdenie veci. Súdny oboch nižších stupňov neskúmali bližšie obsah právneho vzťahu žalobkyne a žalovaného 2/, ktorý sa navonok „naoko“ prezentoval uzavretím kúpnej zmluvy z 10. októbra 2008. Pri posudzovaní, či išlo o simulovaný (neplatný) právny úkon, nepostupovali dôsledne a nezohľadnili, že aktérmi celej záležitosti boli aj iné osoby, než len účastníci konania. Odvolací súd pochybil tiež tým, že sa vôbec nezaoberal jej dovolaním v časti, ktorou namietala nesprávne rozhodnutie súdu prvého stupňa o trovách konania. Z týchto dôvodov žiadala napadnuté rozhodnutie zrušiť a vec vrátiť odvolaciemu súdu na ďalšie konanie.

Žalovaní sa k dovolaniu písomne nevyjadrili.

Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie podala včas účastníčka konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.) zastúpená v súlade s § 241 ods. 1 O.s.p., skúmal bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.), či tento opravný prostriedok smeruje proti rozhodnutiu, ktoré ním možno napadnúť.

1. V zmysle § 236 ods. 1 O.s.p. možno dovolaním napadnúť právoplatné rozhodnutie odvolacieho súdu, (pozn.: výlučne iba vtedy) pokiaľ to zákon pripúšťa.

Dovolanie žalobkyne smeruje proti rozsudku. Dovolanie proti rozsudku je prípustné, ak je napadnutý rozsudok odvolacieho súdu, ktorým bol zmenený rozsudok súdu prvého stupňa vo veci samej (§ 238 ods. 1 O.s.p.). Dovolanie je prípustné aj proti rozsudku odvolacieho súdu, v ktorom sa odvolací súd odchýlil od právneho názoru dovolacieho súdu vysloveného v tejto veci (§ 238 ods. 2 O.s.p.). Dovolanie je prípustné tiež proti rozsudku odvolacieho súdu, ktorým bol potvrdený rozsudok súdu prvého stupňa, ak odvolací súd vyslovil vo výroku svojho potvrdzujúceho rozsudku, že je dovolanie prípustné, pretože ide o rozhodnutie po právnej stránke zásadného významu, alebo ak ide o potvrdenie rozsudku súdu prvého stupňa, ktorým súd prvého stupňa vo výroku vyslovil neplatnosť zmluvnej podmienky podľa § 153 ods. 3 a 4 O.s.p. (§ 238 ods. 3 O.s.p.).

Prípustnosť dovolania žalobkyne z uvedených ustanovení Občianskeho súdneho poriadku nevyplýva – napadnutý nie je zmeňujúci rozsudok odvolacieho súdu (§ 238 ods. 1 O.s.p.), dovolací súd v tejto veci dosiaľ nezaujal záväzný právny názor (§ 238 ods. 2 O.s.p.) a napadnutým je potvrdzujúci rozsudok odvolacieho súdu, ktorý nevykazuje znaky rozsudku uvedeného v § 238 ods. 3 O.s.p.

2. Dovolací súd so zreteľom na obsah dovolania a § 242 ods. 1 O.s.p. skúmal, či v konaní nedošlo k niektorej z procesných väd, ktoré sú taxatívne vymenované v § 237 O.s.p. O vadu v zmysle tohto ustanovenia ide vtedy, ak a/ sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b/ ten, kto v konaní vystupoval ako účastník, nemal spôsobilosť byť účastníkom konania, c/ účastník konania nemal procesnú spôsobilosť a nebol riadne

zastúpený, d/ v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e/ sa nepodal návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, f/ účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom, g/ rozhodoval vylúčený sudca alebo bol súd nesprávne obsadený, ibaže namiesto samosudcu rozhodoval senát.

Vady konania v zmysle § 237 písm. a/ až e/ a g/ O.s.p. v dovolaní namietané neboli a v dovolacom konaní ani nevyšli najavo. Prípustnosť dovolania žalobkyne preto z týchto ustanovení nemožno vyvodit'.

Dovolací súd sa osobitne zaoberal otázkou, či žalobkyni bola v konaní odňatá možnosť pred súdom konať. Odňatím možnosti konať pred súdom (§ 237 písm. f/ O.s.p.) sa rozumie procesne nesprávny postup súdu priečiaci sa zákonu alebo inému všeobecne záväznému právnomu predpisu, ktorý má za následok znemožnenie realizácie procesných práv účastníka občianskeho súdneho konania.

O tom, že súd prvého stupňa nariadil pojednávanie na 14. apríla 2010, boli účastníci riadne upovedomení (č.l. 475 spisu). Žalobkyňa, zastúpená právnou zástupkyňou, podaním z 12. apríla 2010, ktoré bolo osobne doručené nasledujúci deň (č.l. 481 spisu), súdu prvého stupňa oznámila, že sa nariadeného pojednávania nemôže zúčastniť, lebo je práceneschopná (čo aj doložila lekárskeho potvrdením z 12. apríla 2010), nesúhlasí s prejednaním veci v jej neprítomnosti a trvá na svojej osobnej účasti na pojednávaní. Z tohto dôvodu požiadala o odročenie uvedeného pojednávania.

Zo zápisnice spísanej súdom prvého stupňa 14. apríla 2010 (č.l. 483 spisu) vyplýva, že súd na ňom konštatoval neprítomnosť všetkých účastníkov a tiež ich právnych zástupcov a napriek žiadostiam o odročenie pojednávania (č.l. 480 a 481 spisu) vykonal dokazovanie výsluchom svedka J. V. v zmysle § 126 O.s.p. (č.l. 483 a 484 spisu).

Týmto postupom súdu prvého stupňa bola žalobkyni odňatá možnosť pred súdom konať.

Žalobkyňa v prejednávaní veci svoju neprítomnosť na uvedenom pojednávaní riadne a včas odôvodnila tým, že je práceneschopná (čo aj preukázala lekárskeho potvrdením). Ňou

uvádzaný a preukázaný dôvod bolo v každom prípade potrebné považovať za dôležitý dôvod pre odročenie pojednávania v zmysle § 101 ods. 2 O.s.p. (R 31/1995). Pokiaľ súd prvého stupňa napriek tomu v danej procesnej situácii pojednávanie neodročil a dokonca vykonal dokazovanie výsluchom svedka, jednoznačne odňal žalobkyni možnosť realizovať procesné oprávnenia, ktoré Občiansky súdny poriadok priznáva účastníkovi konania.

Súd vykonáva dokazovanie na pojednávaní, ak neboli splnené podmienky na vydanie rozhodnutia bez ústneho pojednávania (§ 122 ods. 1 O.s.p.). Účastníci majú právo vyjadriť sa k návrhom na dôkazy a k všetkým dôkazom, ktoré sa vykonali (§ 123 O.s.p.).

Právo účastníka vyjadriť sa k vykonanému dôkazu sa v konaní realizuje tak, že predseda senátu spravidla bezprostredne po vykonaní každého dôkazu umožní účastníkovi, aby sa k nemu vyjadril a aby uviedol všetko, čo pri hodnotení tohto dôkazu považuje za významné. Tomuto procesnému oprávneniu účastníka konania korešponduje povinnosť súdu vytvoriť účastníkovi procesnú možnosť vyjadriť sa k vykonanému dôkazu (napríklad z hľadiska vierohodnosti svedka a jeho vzťahu k prejednávanej veci, pravosti a správnosti listiny, osoby a odbornej spôsobilosti znalca, vecnej správnosti postupu súdu pri vykonávaní ohliadky a pod.). Právo účastníka vyjadriť sa bezprostredne po vykonaní každého jednotlivého treba dôsledne odlišovať od jeho práva vyjadriť sa na záver k vykonanému dokazovaniu (ako celku) a k dokazovaním preukázanému skutkovému stavu.

Keďže v danom prípade neboli dané procesné predpoklady, za ktorých môže súd vykonávať dokazovanie, bolo žalobkyni upreté právo osobne sa zúčastniť dokazovania, konkrétne vyjadriť sa po výpovedi svedka J. V. k vykonanému dôkazu v zmysle § 123 O.s.p. a realizovať z tohto ustanovenia vyplývajúce procesné oprávnenia účastníka konania. Týmto postupom súdu prvého stupňa bola žalobkyni odňatá možnosť pred súdom konať (§ 237 písm. f/ O.s.p.).

Na tom, že v danom prípade došlo k procesnej vade konania v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. vykonaním dokazovania výsluchom svedka J. V. bez toho, aby žalobkyni bola vytvorená možnosť zúčastniť sa tohto dokazovania, nemôže nič zmeniť skutočnosť, že súd prvého stupňa na nasledujúcom pojednávaní uskutočnenom 17. mája 2010 (č.l. 490 až 492 spisu) prečítal výpoveď tohto svedka (č.l. 483 a 484 spisu) z predchádzajúceho

pojednávania. Takéto „dokazovanie“ nezaručuje účastníkovi konania plnohodnotnú realizáciu jeho procesných oprávnení vyplývajúcich z ustanovenia § 123 O.s.p.

K náprave nesprávností súdu prvého stupňa v odvolacom konaní nedošlo – odvolací súd vec prejednal bez nariadenia pojednávania (§ 214 ods. 2 O.s.p.) a odvolaním napadnutý rozsudok potvrdil ako vecne správny (§ 219 ods. 1 O.s.p.).

K námietke dovolateľky, že k odňatiu jej možnosti konať pred súdom (§ 237 písm. f/ O.s.p.) došlo aj uskutočnením pojednávania 17. mája 2010 bez jej osobnej prítomnosti, dovolací súd poukazuje na správne konštatovanie odvolacieho súdu, že účasť jej právnej zástupkyne na tomto pojednávaní sa považuje za účasť žalobkyne, v dôsledku čoho namietaný postup odvolacieho súdu zodpovedal zákonu.

3. Dovolací súd na tomto základe dospel k záveru, že žalobkyňa opodstatnene namieta existenciu vady v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p., výskyt ktorej zakladá prípustnosť jej dovolania a zároveň opodstatnenosť dovolania.

So zreteľom na uvedené zrušil dovolací súd nielen rozsudok odvolacieho súdu napadnutý dovolaním, ale tiež odvolacím súdom potvrdený prvostupňový rozsudok; vec vrátil súdu prvého stupňa na ďalšie konanie (§ 243b ods. 1 a 3 O.s.p.). Vzhľadom na dôvod zrušenia týchto rozhodnutí a skutočnosť, že vec sa vracia súdu prvého stupňa na ďalšie konanie, nezaoberal sa opodstatnenosťou uplatnenia iných dovolacích námietok.

Ak dôjde k zrušeniu napadnutého rozhodnutia, súd, ktorého rozhodnutie bolo zrušené, koná ďalej o veci. Pritom je právny názor súdu, ktorý rozhodoval o dovolaní, záväzný. V novom rozhodnutí rozhodne súd znova aj o trovách pôvodného konania a dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 9. februára 2012

JUDr. Emil Franciscy, v.r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia: Klaudia Vrauková